

Lyhty

Luovan työn tekijät ja yrittäjät

Opetusministeriölle

Lausunto monikanavajakelua selvittäneen työryhmän mietinnöstä

- Koska nykyinen tekijänoikeuslaki tarjoaa ohjelmien tekijöille ja TV-yhtiöille vapaat kädet sopia monikanavajakelusta, lainmuutoksia ei tarvita.
- Esitetyt muutokset vahingoittaisivat tietoyhteiskunnan sisältömarkkinoiden syntyä ja johtaisivat siihen, ettei uusiin verkkoihin synny liiketoimintaa vaan nollataloutta
- Esitetyt muutokset olisivat EU-kilpailuoikeuden vastaisia ja estäisivät uusien media-alan ja verkkokaupan yritysten tuloa uusiin verkkoihin

Kiitämme opetusministeriötä lausuntomahdollisuudesta ja lausumme kunnioittaen seuraavaa:

1 Nykyinen tekijänoikeuslaki mahdollistaa monikanavajakelun

Nykyinen tekijänoikeuslaki tarjoaa osapuolille vapaat kädet sopia monikanavajakelusta haluamallaan tavalla, joko yhdestä jakelutiestä kerrallaan tai kaikista yhdellä sopimuksella. Asetelma nojaa sopimusvapauteen, markkinatalouteen ja kilpailuviranomaisten valvontaan ja vastaa sitä, mikä vallitsee muissakin EU-maissa.

Monikanavajakelusta (DVB-H, internet-simulcasting) on Suomessa olemassa jo laajoja sopimuksia, esimerkiksi Yleisradiolla, MTV3:lla, Teostolla ja Gramexilla. Valitettavasti TV-yhtiöt eivät kuitenkaan ole olleet erityisen halukkaita tekemään näitä enempää. Tämän taustalla on se, ettei Suomessa vielä ole riittävästi mobiiliTV:n katsojia/mobiiliTV-laitteita, jotta mobiiliTV nykyisillä Digitan jakelutiemaksuilla olisi kannattavaa. Lisäksi TV-yhtiöt ovat ajaneet lakimuutosta, joka toisi niille mobiiliTV-esitysoikeudet sopimatta ja maksamatta. Niin kauan kuin ne pitävät tätä mahdollisena, niillä ei ole kiirettä sitoutua sopimuksiin.

2 Esitetyille muutoksille ei perusteita

Suuret TV- ja radioyhtiöt ovat ajaneet lainmuutosta, joka vahvistaisi niiden asemaa markkinoita vääristävällä tavalla kahdessa suhteessa:

- 1) niiden neuvotellessa ohjelmasisällön ostamisesta kotimaisten tuotantoyhtiöiden kanssa
- 2) niiden kilpaillessa uusiin verkkoihin pyrkivien, ilman toimilupaa toimivien kilpailijoiden kanssa

Monikanavatyöryhmän muistiossa ei ole millään tavalla osoitettu, että nykyinen tekijänoikeuslaki estäisi lähetysoikeuksista sopimista monikanavatilanteessa. Käyttäjäpuoli on perustellut kantaansa lähinnä sillä, että lähettäjäyritysten olisi vaivalloista sopia lähetysoikeuksista "monopoliasemassa" olevien tekijänoikeusjärjestöjen kanssa.

Tämä perustelu ei ole kestävä, kahdestakin syystä.

Ensinnäkin, TV-yhtiöt neuvottelevat ohjelmasisällön hankinnasta valtaosin yksittäisen tuotantoyhtiöiden tai tekijöiden kanssa, eivät tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Tekijänoikeusjärjestöt edustavat näissä neuvotteluissa vain musiikin oikeudenhaltijoita, eli hyvin pientä osaa televisio toiminnassa tarvittavista oikeuksista. Suurin osa televisio-ohjelmien lähettämiseen tarvittavista oikeuksista tulee suoraan av-

tekijöiltä ja yksittäisiltä tuotantoyhtiöiltä. Ne ovat suuriin suomalaisiin lähettäjäyrityksiin verrattuna heikommassa asemassa. Olisi kohtuutonta, jos lainsäätävä ryhtyisi entisestään vahvistamaan suurten lähettäjäyritysten asemaa suhteessa pieniin kotimaisiin tuotantoyhtiöihin ja av-tekijöihin.

Toiseksi, määräävässä markkina-asemassa olevat toimijat ovat kilpailuviranomaisten erityisen tarkkailun kohteena. Niiden toimiin voidaan puuttua tehokkaasti. Tähän on olemassa toimivaltainen viranomainen ja toimiva kilpailulainsäädäntö, eikä uutta lainsäädäntöä siis tarvita.

Euroopan Komissio on tehnyt aloitteita ja päätöksiä musiikin tekijänoikeusmarkkinoiden avaamiseksi kilpailulle. Tästäkin näkökulmasta olisi harkitsematonta ryhtyä säättämään lakeja, jotka ottaisivat kantaa vapailla markkinoilla toimivien yritysten, yhteisöjen ja tekijöiden neuvotteluasemaan.

3 Esitetyt muutokset olisivat vahingollisia

Lausuntokierroksella on esillä kaksi mallia, joilla isojen lähettäjäyritysten asemaa vahvistettaisiin ja ohjelman tekijöiden ja alan yrittäjien oikeuksia heikennettäisiin:

1. Kylkiäismalli: Ohjelman esitysoikeuksien kauppa tv- ja radioverkkoon sisältäisi aina myös monikanavaoikeudet. Tämä loukkaisi syvästi perusoikeuksia ja kilpailuoikeutta sekä vaarantaisi uusien sisältömarkkinoiden kehityksen Suomessa. Eduskunta torjui jo kertaalleen tämän mallin DVB-H-mobiiliTV:tä käsiteltäessä, jolloin käyttäjät esittivät sitä eduskunnan valiokunnissa. Myös Euroopan Komission Kilpailuviranomainen on ottanut kantaa oikeuksien niputtamista vastaan.

2. Olettamasäännös: Ohjelman esitysoikeuksien kauppa sisältää aina myös monikanavaoikeudet, ellei niitä erikseen suljeta pois. Tämä merkitsisi sitä, että pienet kotimaiset tv-tuotantoyhtiöt ja tekijät eivät heikommasta neuvotteluasetelmasta johtuen pystyisi neuvottelemaan poikkeuksia olettamaan ja markkinoilla ajaututtaisiin käytännössä samaan tilanteeseen kuin kylkiäismallissa. Sitäpaitsi, tiettyjen lähioikeuksien osalta esitetty muotoilu on olettaman sijasta pakottava säännös.

Molemmat esillä olleet lainmuutosmallit vahingoittaisivat kotimaista kulttuurialaa ja tietoyhteiskunnan sisältömarkkinoiden syntyä, vahvistaisivat vahvemman sopijapuolen asemaa kilpailuoikeuden periaatteiden vastaisesti, sekä kaventaisivat viestinnällistä moniarvoisuutta.

Ne olisivat monin tavoin EU-kilpailuoikeuden vastaisia. Ne johtaisivat eri markkinoilla jaeltavien ohjelmasisältöjen sopimusten kilpailuoikeuden vastaiseen niputtamiseen, vahvistaisivat nykyisten toimiluvallisten TV- ja radioyhtiöiden markkina-asemaa suhteessa vain uusissa verkoissa toimiviin yrityksiin sekä muuttaisi merkittävästi neuvotteluaseman tasapainoa vahvojen lähettäjäyritysten eduksi ohjelmia ostettaessa. On huomattava, että monikanavajakeluun liittyviä kilpailuoikeudellisia ulottuvuuksia ei käsitelty millään tavalla monikanavajakelua käsitelleen työryhmän loppuraportissa.

Esitetyt muutokset vahingoittaisivat tietoyhteiskunnan sisältömarkkinoiden syntyä ja luovan Suomen toimintaedellytyksiä. Tietoyhteiskunnan uudet verkot antavat hienon mahdollisuuden lisätä viestinnällistä moniarvoisuutta, sananvapautta ja synnyttää uusia innovatiivisia sisältötuotteita. Tämä mahdollisuus kuitenkin menetetään, jos lainsäädännöllä luodaan vanhoille toimiluvallisille valtamedioille yliverlainen kilpailuasema uusin jakeluteihin verrattuna uusiin ja innovatiivisiin toimijoihin, jotka haluaisivat käynnistää

liiketoimintaa vain näissä jakeluteissa. Tämä olisi suomalaisen viestintäkehityksen, kuluttajille tarjolla olevien mahdollisuuksien ja sisältötuotteiden kilpailukyvyn kannalta hyvin valitettavaa.

Lopuksi

Monikanavatyöryhmässä oikeudenhaltijaosapuolen edustajat esittivät työtavaksi sitä, että ensin kartoitetaan konkreettisesti, millaisia ongelmia oikeuksien hankkimisessa on mahdollisesti ilmennyt, sitten etsitään yhteistyössä käytännön ratkaisut ottaen huomioon myös kilpailuoikeudellinen näkökulma. Valitettavasti sen enempää tällaista prosessia kuin kilpailuoikeudellista tarkastelua ei toteutettu. Mietintö jäi osapuolten kantojen kirjaamiseksi, ilman että mitenkään selvitettiin, onko moni-kanavasopimisessa ongelmia, joita pitäisi tai voisi erityislainsäädännöllä ratkaista.

Lainmuutosehdotukset ovat siten tyhjän päällä ja perustuvat toimiluvan turvin toimivien media-yhtiöiden toiveisiin saada ohjelmasisältö uusiin jakeluteihin kilpailijoitaan halvemmalla ja normaalista markkinataloudesta poikkeavalla tavalla. Koska nykyinen tekijänoikeuslaki tarjoaa ohjelmien tekijöille ja TV-yhtiöille vapaat kädet sopia monikanavajakelusta ja sen hinnasta, mitään lainmuutoksia ei tarvita. Sellaisia ei olla tekemässä muissakaan EU-maissa, joista monissa monikanavajakelu on käynnistynyt ja asioista on voitu sopia vapaasti toimijoiden kesken. Lyhty esittää, että tekijänoikeuslaissa oleva sopimusvapaus säilytettäisiin kaikilta osin, eikä tekijänoikeuslakiin tehtäisi esitettyjä, muista EU-maista poikkeavia muutoksia.

Helsingissä 9.5.2008

Lauri Kaira Kirsi Niittyinperä

Projektinjohtaja Puheenjohtaja

Luovan työn tekijät ja yrittäjät (Lyhty) on laaja-alaisin kotimaisia taiteilijoita, tekijöitä ja sisällöntuotantoalaa edustava yhteenliittymä. Siinä ovat mukana seuraavat järjestöt: AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry, Forum Artis - valta-kunnallisten taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö, Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, Kopiosto ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto ry, Suomen Musiikki-kustantajat ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Suomen peliohjelmisto ja multimediatallenneyhdistys FIGMA ry, Suomen Ääni- ja kuvatallennetuottajat ÄKT ry, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvonta-keskus ry sekä Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry.